

Molnár Hella
Polgári Jogi Tanszék
Konzulens: Harmathy Attila

A fedezetelvonó szerződés

A kötelmi jog a relatív szerkezetű jogviszonyok területe, a jogviszony alanyai kizárólag egymással szemben jogosultak és kötelezettek. A relatív jogviszonyokat köteles minden kívülálló harmadik személy tiszteletben tartani és tartózkodni az illetéktelen zavarástól. Már a római jogban is fellelhetőek azonban olyan esetek, amikor a kötelem kilép a relatív szerkezet adta keretekből.

A praetor annak érdekében, hogy a hitelezők megkárosítására (*in fraudem creditorum*) irányuló vagyon-elidegenítést megakadályozza, egyrészt az adóssal összejátszó, másrészt a vagyon csalárd elidegenítéséről mit sem tudó, de ingyenesen szerző személyekkel szemben védelmet nyújtott az *interdictum fraudatorium*, illetve az *in integrum restitutio* alkalmazásával. Ezekből a praetori jogsegélyekből később önálló kereset fejlődött ki *actio Pauliana* néven. A keresetet a harmadik személy egy éven belül indíthatta, az adóssal összejátszó szerzővel szemben kártérítésre, a jóhiszemű ingyenes szerzővel szemben a gazdagodás kiadására irányult.¹⁷⁰

A hitelezők érdekeit hatályos jogunkban hasonló szabállyal védi a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 203. §-ában található fedezetelvonó szerződés jogintézménye. A hitelezőkkel szembeni kijátszási kísérletek ellen ma is külön védelemre van szükség, mivel ezekben az esetekben nemcsak az adós és hitelezői között van érdek-összeütközés, hanem a hitelezők és az adóssal szerződő fél között is.

A továbbiakban először a fedezetelvonó szerződés megvalósulásához szükséges tényállási elemeket tekintjük át, majd a jogkövetkezményekre fordítjuk figyelmünket, amelyek behatóbb vizsgálata felvet néhány megválaszolandó elhatárolási kérdést.

I. A fedezetelvonó szerződés tényállási elemei

A Ptk. 203. § (1) bekezdése értelmében az a szerződés, amellyel harmadik személy igényének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonták, e harmadik személy irányában hatálytalan, ha a másik fél rosszhiszemű volt, vagy reá nézve a szerződésből ingyenes előny származott.

A 203. § (2) bekezdése¹⁷¹ által felállított törvényi vélelem alapján, ha valaki hozzátartozójával vagy olyan jogi személlyel, amellyel való viszonyában többségi befolyás áll fenn, továbbá ha a jogi személy a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köt ilyen szerződést, a rosszhiszeműséget, illetve az ingyenességet vélelmezni kell. Ugyancsak vélelmezni kell a rosszhiszeműséget, illetve az ingyenességet azonos természetes vagy jogi személy befolyása alatt működő jogi személyek egymás közötti szerződéskötése esetén, akkor is, ha közvetlen vagy közvetett többségi befolyás nem áll fenn.

¹⁷⁰ Lásd FÖLDI András – HAMZA Gábor: A római jog története és institúciói. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 196. p.

¹⁷¹ A szöveget legutóbb a 2006. évi IV. törvény módosította.

Egy szerződés fedezetelvonó jellegének megállapítására tehát több – a harmadik személy, illetve a jogszerző fél oldalán fennálló – *együttes feltétel* megléte esetén kerülhet sor. A feltételek a harmadik személy oldalán konjunktívák, részéről igénynek kell fennállnia, melynek kielégítési alapját részben vagy egészben elvonják. A jogszerző féltől megkövetelt feltételek alternatívák, választási lehetőséget biztosítanak, a jogszerző félnek vagy rosszhiszeműnek kell lennie, vagy a szerződésből reá ingyenes előnynek kell származnia. A következőkben tisztázni szükséges, mit takarnak pontosan ezek a feltételek.

1. Konjunktív feltételek a harmadik személy oldalán: a harmadik személy részéről fennálló igény kielégítési alapjának részben vagy egészben történő elvonása

A harmadik személy a szerződés fedezetelvonó jellegére csak akkor hivatkozhat, ha (a) a szerződés megkötésének időpontjában fennállott igényének kielégítésére (b) a szerződés tárgya fedezetül szolgált volna és (c) annak elvonása miatt az átruházóval szembeni követelésének teljesítése részben vagy egészben lehetetlenné vált.

a) A harmadik személy, a *hitelező részéről a szerződés megkötésének időpontjában az adásával szemben igénynek kell fennállnia.*

A bírói gyakorlat igényen elsősorban *konkrétan meglévő követelést* ért. Magának a Ptk. 203. §-ának az alkalmazása azonban nem korlátozódik a kötelmi jogi alapon létrejött követelésekre, más jellegű (dologi jogi, öröklési jogi) igények fedezetének az elvonása esetében is alkalmazható a Legfelsőbb Bíróság gyakorlata szerint.

Ha az örökgyó *öröklési szerződést* köt, a kötelesrészt jogosultak nem hivatkozhatnak sikerrel a szerződés fedezetelvonó voltára. A Ptk. 598. §-a¹⁷² alapján az öröklési igény, illetve a Ptk. 661. §-a¹⁷³ értelmében a kötelesrészt való jogosultság egyaránt az örökgyó halálával keletkezik. Ezt megelőzően ezen igények legfeljebb a leendő örökösnek az örökgyóhoz fűződő rokoni kapcsolatából eredő elvi lehetőséget jelentenek a majdani hagyatékból való részesedésre, amelyet az örökgyó más módon is megíúsíthat, többek között vagyona eladásával, felélésével. Nincs tehát jogi lehetőség a Ptk. 203. §-a alapján az öröklési szerződés fedezetelvonó jellegének megállapítására azon az alapon, hogy az a kötelesrészt jogosult igényének a kielégítési alapját elvonta.¹⁷⁴ Az állandó bírói gyakorlat szerint az öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgyra kötelesrészt iránti igény nem érvényesíthető¹⁷⁵, ezért az örökgyó halála sem keletkeztet követelést a szerződéses örökösökkel szemben, így nem csak a szerződéskötés időpontjában, hanem később sem áll fenn a Ptk. 203. §-ának alkalmazásához szükséges hitelezői igény.

Az igény fogalmának széles körű értelmezését támasztja alá, hogy elvileg nem kizárt a Ptk. 203. §-ának alkalmazása az *ajándék visszakövetelése iránti igényekkel* kapcsolatban. Erre azonban csak kivételesen, meghatározott feltételek mellett kerülhet sor. Ha az ajándékozó valamilyen formában egyértelműen kifejezésre juttatta visszakövetelési szándékát, és a megajándékozott ezt követően, ennek ismeretében továbbajándékozta az ajándékba kapott dolgot, a fedezetelvonás ténye megállapítható. Az ajándékozónak a megajándékozottal szemben lehet olyan feltevése, hogy ajándék tárgyát a megajándékozott az ajándékozó

¹⁷² „Az ember halálával hagyatéka mint egész száll át az örökösre (öröklés).”

¹⁷³ „Kötelesrészt illeti meg az örökgyó leszármazóját, házastársát, továbbá szülőjét, ha az öröklés megnyíltakor az örökgyó törvényes örököse, vagy végintézkedés hiányában az lenne.”

¹⁷⁴ BH 1990/2. sz. 60. – P. törv. II. 20 313/1989. sz. Nem minősül hitelezői igénynek a végrendeleti örökös várományi joga sem. – EBH 2003/1. sz. 849. – Legf. Bír. Pfv. II. 21 124/2001. sz.

¹⁷⁵ Lásd a Legfelsőbb Bíróság PK 89. számú állásfoglalásának c) pontját: „Az érvényes tartási (életjáradéki) szerződéssel átruházott vagy öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgy a kötelesrészt alapjának kiszámításánál nem vehető figyelembe.”

életében nem idegenítheti el, ezen az alapon azonban az ajándékot csak akkor követelheti vissza, ha ezt az elvárását a megajándékozottal az ajándékozáskor egyértelműen közölte.¹⁷⁶

A szerződés fedezetelvonó jellegét a bíróság adott esetben megállapította a hitelezői igény *esedékessége előtt* is.¹⁷⁷ A legújabb bírói gyakorlat a jogszerzővel szembeni fellépéshez már megköveteli, hogy a hitelező és az adós közötti jogviszonyból származó kötelezettség az igény állapotába kerüljön, azaz *bírói úton kikényszeríthető*, érvényes és lejárt legyen.¹⁷⁸ Miután a Ptk. további megszorító rendelkezést nem tartalmaz, fedezetelvonó jogügyletnek minősülhet a *jogerős ítélettel még el nem bírált* követelések kielégítésének megghiúsulására irányuló szerződés is.¹⁷⁹

b) Az adós és a jogszerző fél közötti szerződés tárgya a harmadik személy igényének *kielégítési alapjául*, azaz *fedezetül* kell, hogy szolgáljon. Az általános polgári jogi szabályok értelmében a kötelezett egész vagyona fedezetet jelent a jogosult számára, ezért elméletileg az adós bármely vagyontárgyának átruházásával hitelezőjének fedezetét csökkenteni képes.

A *közös tulajdon árverési értékesítéssel történő megszüntetése* esetén mindegyik tulajdonostárs kielégítési alapjául az *egész ingatlan* szolgál, mivel a bíróság az árverési feltételeket az egész ingatlanra nézve határozza meg, és az árverési vevő az ítéletben foglaltak alapján szerezhethet az ingatlanra tulajdonjogot. Ezért minden olyan körülmény, amely az *árverési feltételeket a tulajdonostársak szempontjából hátrányosan befolyásolja*, az árverést megnehezíti, valamennyi tulajdonostársra kihat. Az árverési értékesítést kedvezőtlenül befolyásoló ajándékozási szerződés fedezetelvonónak minősül, mivel a végrehajtást eredeti formájában nem lehet foganatosítani. Ha a közös tulajdon bírósági ítélet szerinti árverési értékesítését az egyik tulajdonostárs által kötött ajándékozási szerződés megghiúsította, akkor a szerződés – bár az kizárólag csak a saját hányadára vonatkozott – a másik tulajdonostárs mint harmadik személy igényének kielégítési alapját vonta el.¹⁸⁰

Nem fedezetelvonó viszont az ajándékozási szerződés, amelyet az egyik házastárs a másik egyetértése nélkül saját hányadára kötött, ha az ingatlanra mint kielégítési alapra nézve a *közös tulajdon változatlan feltételekkel megszüntethető*. A házastársi közös vagyon megosztásának a fedezetét, a vagyoni részesedés kielégítési alapját a közös vagyonhoz tartozó közös tulajdonú ingatlan képezi. Egy közzétett döntésben az egyik tulajdonostársat ½ tulajdonjoga helyett korábbi hányadán az ajándékozási szerződéssel alapított haszonélvezeti jog illette meg. Ez a tény azonban a közös tulajdon perbeli esetben alkalmazott megosztási módját figyelembe véve az árverést nem lehetetlenítette el, nem tette a másik tulajdonostársra nézve terheesebbé, a közös vagyon megosztására vonatkozó igényének kielégítési alapját az ajándékozási szerződés nem érintette.¹⁸¹

c) Az elvonás miatt az átruházóval szembeni követelés *teljesítésének részben vagy egészben lehetetlenné kell válnia*.

Nem fedezetelvonó tehát a szerződés, ha az adósnak az átruházott vagyontárgyat meghaladóan olyan vagyona marad, illetőleg olyan jövedelme van, amely a hitelezői igény kielégítésére kellő fedezetül szolgál. Megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha a hitelező követelése a vagyontárgyat átruházó adóson nem hajtható be, vagy ha a behajtás csak részben vezet eredményre.

¹⁷⁶ BH 1995/2. sz. 95. – Legf. Bír. Pfv. VI. 21 903/1993. sz., továbbá BH 2002/6. sz. 230. – Legf. Bír. Pfv. II. 22 712/2000. sz.

¹⁷⁷ PJD I. 81. sz.

¹⁷⁸ EBH 2004/1. sz. 1040., BH 2004/12. sz. 510. – Legf. Bír. Gfv. I. 30 006/2004. sz.

¹⁷⁹ EBH 2000/2. sz. 306. – Legf. Bír. Pfv. VI. 20 446/1999. sz.

¹⁸⁰ BH 1993/12. sz. 739. – Legf. Bír. Pfv. II: 20 267/1993. sz., lásd még a BH 2002/4. sz. 144. – Legf. Bír. Pfv. V. 24 432/1998. számú eseti döntést, melynek értelmében hatálytalan az az öröklési szerződés, amely a közös tulajdonnak árverés útján való megszüntetését megnehezíti.

¹⁸¹ BH 2000/10. sz. 449. – Legf. Bír. Pfv. II. 23 277/1998. sz.

A szerződés fedezetelvonó voltának megállapításához *nem elegendő*, ha a szerződés a hitelező kielégítési alapjának elvonását *célozza*, a hitelezőnek azt is bizonyítania kell, hogy a vagyontárgy elvonása követelésének kielégítését részben vagy egészben *megakadályozta*. A Ptk. ugyanis a kielégítési alap elvonásának megvalósítását teszi az absztrakt tényállás egyik elemévé és nem az igény kielégíthetőségének a veszélyeztetését.¹⁸²

A gyakorlatban vitatott, hogy a szerződés fedezetelvonó jellegének megállapítására irányuló pert *meg kell-e előznie az egyenesadós elleni pernek és végrehajtási eljárásnak*, azaz bizonyítani kell-e jogerős bírósági határozattal a követelés fennállását és végrehajtási jegyzőkönyvvel a behajtás sikertelen megkísérlését. Az uralkodó elméleti álláspont pergazdaságossági szempontokra hivatkozva az előbbieken feltett kérdésre nemmel válaszol. A külön behajtási per eszerint merőben felesleges és formális eljárás lenne, a két alperessel szemben indított perben elkerülhető, hogy ugyanazt a tényállást két perben kelljen tisztázni, ráadásul a hitelező is gyorsabban, egyszerűbb eljárással juthat hozzá a követeléséhez. Az elsőrendű alperessel, az egyenesadóssal szembeni kereseti kérelemnek a teljesítésre kell irányulnia, a másodrendű alperessel, a jogszerző személlyel szemben pedig a harmadik személynek azt kell kérnie, hogy amennyiben a követelés az elsőrendű alperesen nem lenne behajtható, tűrni tartozik annak a szerződéssel átruházott vagyontárgyból történő kielégítését.¹⁸³

2. Alternatív feltételek a jogszerző személy oldalán: rosszhiszemőség vagy a szerződésből reá származó ingyenes vagyoni előny

A Ptk. rendelkezései a hitelezőket károsító ügyletek fedezetelvonó jellegét két, egymástól elkülönült esetben mondják ki. Az egyik esetben a szerző fél rosszhiszemőségéből következően, a másik esetben akkor, ha a jogszerző személy a szerződés folytán ingyenes vagyoni előnyben részesült. Vannak azonban a törvényben meghatározott olyan esetek, amikor a rosszhiszemőség, illetve az ingyenesség mellett vélelem szól.

a) A *rosszhiszemőség* abban nyilvánul meg, hogy a jogszerző fél a szerződés megkötésekor tudott vagy tudnia kellett az átruházót terhelő követelés fennállásáról és arról, hogy a szerződéskötéssel harmadik személy kielégítési alapját részben vagy egészben elvonják.¹⁸⁴ Aki tudta vagy tudnia kellett volna, hogy a vele kötött szerződés korábbi jogosultak sérelmére vezet, nyilvánvalóan nem érdemel jogvédelmet.¹⁸⁵ A rosszhiszemőség megállapításának nem feltétele, hogy a jogszerző egyértelműen és határozottan ismerje a hitelező személyét, követelése jogcímét és mértékét, elegendő csak arról tudomással bírnia, hogy követelés áll fenn az adóssal szemben. A rosszhiszemőségnek a szerződéskötéskor kell fennállnia ebben az anyagi jogi értelemben. Nyilvánvalóan téves az a bírói ítélet, amely a jogszerző személy rosszhiszemőségét arra a perbeli magatartására alapozva állapította meg, hogy a fél nem adott felmentést titoktartás alól és személyes megjelenési kötelezettségének sem tett eleget.¹⁸⁶ A bizonyítási eljárást, a tényállás felderítését akadályozta ugyan a jogszerző személy, de ebből nem vonható le az a következtetés, hogy a szerződés megkötésekor rosszhiszemű volt. A rosszhiszemőség miatti relatív hatálytalanság független attól, hogy az így szerződést kötő fél szerzése visszerthes volt-e vagy sem.¹⁸⁷

¹⁸² EBH 2004/2. sz. 1144., BH 2005/3. sz. 111. – Legf. Bír. Gfv. I. 30 239/2004. sz.

¹⁸³ A Polgári Törvénykönyv Magyarázata. (Szerkesztette: GELLÉRT György) KJK-Kerszöv, Budapest 2000. (a továbbiakban: Kommentár), 687. p.

¹⁸⁴ BH 2001/2. sz. 62. – Legf. Bír. Pfv. II. 20 202/1999. sz.

¹⁸⁵ EÖRSI Gyula: Kötelmi jog, Általános rész. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003. 194. p.

¹⁸⁶ EBH 2003/1. sz. 849. – Legf. Bír. Pfv. II. 21 124/2001. sz.

¹⁸⁷ BH 1995/8. sz. 458. – Legf. Bír. Pfv. I. 20 270/1995. sz.

b) A jogszerző fél részéről a szerződés fedezetelvonó jellegének megállapításához a törvény nem kíván meg további feltételt, ha *reá a szerződésből ingyenes vagyoni előny származott*. Az ingyenes szerző jó- vagy rosszhiszeműsége közömbös, mivel a törvény az így vagyonhoz jutót azért kötelezi helytállásra, mert őt vagyoni hátrány az ellenszolgáltatás nélkül szerzett dolog elvesztése folytán nem fogja érni.¹⁸⁸ Az ingyen szerző fél érdekeinek engedniük kell a korábbi jogosultságot szerző felek érdekeivel szemben.¹⁸⁹

Az új Ptk. Konceptiójának Javaslat (a továbbiakban: Javaslat)¹⁹⁰ kiterjeszti a fedezetelvonó szerződés jogkövetkezményeit olyan esetekre is, amelyekben a fedezetelvonás előnyét nem az ügyleti nyilatkozatot tevő személy élvezi. Eszerint a jövőben alkalmazni lehet a fedezetelvonó szerződés szabályait többek között harmadik személy javára szóló szerződésre, alapítvány tételére, társaság alapítására, társaságba történő vagyonbevitelre.

c) A Ptk. 203. §-ának (2) bekezdése *megdönthető vélelmet állít fel a rosszhiszeműség, illetve az ingyenesség vonatkozásában*, méghozzá több irányban. A vélelmek akkor jutnak jelentőséghez, ha a rosszhiszeműség, illetőleg az ingyenesség nem bizonyított. Ha tehát például az ingyenességet maga a szerződés tanúsítja, irrelevánssá válik a szerző fél esetleges hozzátartozói kapcsolata és az ennek alapján fennálló vélelem.

Az 1959-es, eredeti szöveg csupán a *hozzátartozók közötti szerződésekre* nézve tartotta szükségesnek kimondani a törvény általi vélelmet. A Ptk. 685. §-ának b) pontja alapján hozzátartozónak minősül a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és neveltgyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő, a testvér, továbbá az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa. A vélelem törvénybe iktatását azért tartották fontosnak, mert egyrészt a hozzátartozók a tapasztalat szerint ingyen szoktak szerezni, másrészt általában tudnak róla, ha a velük kötött szerződés más személyek kijátszására vezet, harmadrészt a rokonok közötti összejátszás megnehezíti a bizonyítást is.¹⁹¹

A jogrendszer gyökeres átalakítása, a rendszerváltozást követő évek gazdasági folyamatai azonban azt bizonyították, hogy a *gazdálkodó szervezetek* meghatározó szerepet játszottak azokban a polgári jogi kapcsolatokban is, amelyre a Ptk. hozzátartozóval kötött szerződésre irányadó rendelkezése vonatkozik. A gazdálkodó szervezetek közötti bonyolult kapcsolatrendszert tekintve nem lehetett figyelmen kívül hagyni az olyan jellegű gazdálkodási formák kialakulását, amelynek alapja a szükségszerűen azonos célok irányában ható gazdasági érdek, azaz az *összefonódás*.¹⁹² Tekintettel arra, hogy az ilyen jellegű gazdálkodási formáknál már nem indokolt vélelmezni a szerződésben megjelölt szerződési akaratot, a törvényhozó indokoltnak látta az egymással összefonódásban lévő gazdálkodó szervezetek, valamint a gazdálkodó szervezet és tagja, vezető tisztségviselője között létrejött jogügyletekre is a Ptk. 203. §-ának (2) bekezdésének alkalmazását. A 2000. évi CXXXVI. törvénnyel – a rendszerváltáshoz képest meglehetősen megkésett – beiktatott módosítás kiterjesztette a vélelmet azokra a szerződéses kapcsolatokra is, amelyek esetében nem a szerződéses felek között állapítható meg az összefonódás, hanem az egyes szerződő felek és egy harmadik személy között.

A 2006. évi IV. törvény átfogalmazta a Ptk. 203. §-ának (2) bekezdését. A gazdálkodó szervezet helyett a *jogi személy* megjelölést alkalmazza, eleget téve a Javaslat által szorgalmazott irányvonalnak, amely a gazdálkodó szervezet kategóriáját meg a jövőben meg

¹⁸⁸ BH 1995/8. sz. 458. – Legf. Bír. Pfv. I. 20 270/1995. sz.

¹⁸⁹ EÖRSI: i. m. 194. p.

¹⁹⁰ Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójának Javaslat, Normaszöveg és indokolás, Ötödik rész, Kötelmi jog, 99-100. p. www.irm.gov.hu/download/otodiktervezet.pdf/otodiktervezet.pdf (2006. 10. 23.)

¹⁹¹ Eörsi: i. m. 194. p.

¹⁹² Kommentár, 684. p.

kívánja szüntetni. Összefonódás helyett a *többségi befolyás* fogalmát használja, módosítva egyúttal a Ptk. 685/B.§-át.

A Javaslat a vélelmet nem természetes személyeknél a gyakorlatban egyedül jelentősnek tartott jogalanyokra, a *gazdasági társaságokra* mondja ki, a többségi befolyástól pedig visszatérni szándékozik az *összefonódás* fogalmára.

II. A fedezetelvonó szerződés jogkövetkezményei

a) A Ptk. a fedezetelvonó szerződés jogkövetkezményének a *relatív hatálytalanságot* tekinti, ettől részletesebb szabályokat azonban nem ad. A szerződés tehát létrejött, érvényes és – a harmadik személy kivételével – mindenkivel szemben hatályos is. Az eredeti állapot helyreállítása a Ptk. 237. §-ának (1) bekezdése értelmében¹⁹³ az érvénytelen szerződés jogkövetkezménye, a Ptk. 203. § esetében nem alkalmazható.

A harmadik személy a gyakorlat által kimunkált szabályok¹⁹⁴ alapján relatív hatálytalanság címén azt követelheti, hogy a *jogszerző fél* köteles legyen *tűrni* a fedezetelvonó szerződéssel *átruházott vagyontárgyból való kielégítést, az arra vezetett végrehajtást*. A másik fél tehát az érvényes tulajdonszerzés ellenére köteles a megszerzett és így már saját vagyontárgyból a kielégítést tűrni. A szerződéssel érintett vagyontárgy fedezeti jellege fennmarad, azaz a harmadik személy és a kötelezett viszonyában úgy kell tekinteni, mintha a vagyonátruházási szerződést meg sem kötötték volna. Ha a követelést végrehajtás útján az átruházott vagyontárgy elérverésével hajtják be, *kárának megtérítését szerződő partnerétől az általános felelősségi szabályok szerint követelheti*.

A tulajdonjogot megszerző szerződő fél arra *nem kötelezhető*, hogy a behajthatatlanná vált követelést a harmadik személynek, szerződő partnere hitelezőjének *fizesse meg*, továbbá annak behajtása érdekében a szerződés által nem érintett vagyontárgya vagy jövedelme sem vonható végrehajtás alá.¹⁹⁵ Előfordulhat azonban, hogy a szerző fél az *adós helyett teljesít*, ilyenkor azonban az *adóssal szemben* a Ptk. 286. §-a¹⁹⁶ alapján *megtérítési igényvel léphet fel*, mert a teljesítéshez törvényes érdeke fűződik. A törvényes érdek abban áll, hogy a hitelező ne vezessen végrehajtást a jogszerzőnél lévő vagyontárgyra.

b) A Ptk. 203. §-ának (3) bekezdése szerint a jogszerző fél a harmadik személy irányában *nem felel, ha a szerződésből származó ingyenes előnytől fel nem róható módon elesett*. Az a körülmény, hogy az ingyenes szerző a dolgot felhasználta, másnak elajándékozta vagy a megszerzett vagyontárgy megsemmisült, csak akkor vonja maga után a jogszerző fél mentesülését, ha úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A Javaslat az ellenkező irányból közelít, továbbá a felróhatóság helyett rosszhiszemúséget követel meg. Ennek alapján ha a szerző fél a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett vagyontárgytól rosszhiszeműen esik el, a harmadik személlyel szemben a megszerzett vagyontárgy értékéig felelősséggel tartozik.

¹⁹³ „Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.”

¹⁹⁴ Lásd BH 1988/6. sz. 180. – P. törv. II. 20 955/1987. sz., BH 1993/12. sz. 739. – Legf. Bír. Pfv. II. 20 267/1993. sz., BH 1995/1. sz. 41. – Legf. Bír. Gf. IV. 32 427/1993. sz., BH 2005/3. sz. 111. – Legf. Bír. Gfv. I. 30 239/2004. sz. A Javaslat tételesen is ki kívánja egészíteni a hatályos szabályozást a fedezetelvonó szerződés jogkövetkezményeivel.

¹⁹⁵ BH 1999/5. sz. 220. – Legf. Bír. Gf. I. 32 252/1997. sz., BH 2000/12. sz. 546. – Legf. Bír. Pfv. II. 23 111/1998. sz.

¹⁹⁶ „(1) A jogosult a harmadik személy részéről felajánlott teljesítést is köteles elfogadni, ha ehhez a kötelezett hozzájárult, és a szolgáltatás nincs személyhez kötve, illetőleg nem igényel olyan szakértelmet vagy képességet, amellyel a harmadik személy nem rendelkezik. A kötelezett hozzájárulása nem szükséges, ha a harmadik személynek törvényes érdeke fűződik ahhoz, hogy a teljesítés megtörténjék.

(2) A követelés biztosítékai ilyenkor fennmaradnak, amennyiben a követelés a teljesítő harmadik személyre átszáll, vagy e harmadik személy a kötelezettől megtérítést követelhet.”

c) A hitelezőt károsító szerződés jogosultja ellen tehát *tűrésre* vagy *marasztalásra irányuló keresetet* is elő lehet terjeszteni. Az ilyen viszonylagosan hatálytalan szerződésben vevőként megjelölt személy ugyanis annak tűrésére kötelezhető, hogy a követelésnek az adóson behajthatatlanná vált részét a hitelező a szerződéssel átruházott vagyomból behajthassa (*cum viribus* felelősség), ha pedig ez a vagyontárgy már nincs meg és attól a jogszerző személy neki felróható módon esett el, a vagyontárgy értéke erejéig felelőssé tehető (*pro viribus* felelősség).¹⁹⁷

A bírói gyakorlatban három problémakör merül fel a fedezetelvonó szerződéssel kapcsolatban. Mindegyik kérdés háttérében a hatálytalanság és az érvénytelenség egymáshoz való viszonya – így alapvetően a jogkövetkezmények megítélése – áll. A fedezetelvonó szerződést először is el kell határolni a Ptk. 207. § (6) bekezdésében szabályozott *színlelt szerződéstől*. Nem egyértelmű továbbá, hogy a *csődtörvényben irt fedezetelvonó szerződés* hogyan viszonyul a Ptk. 203. §-ához. Végül a gyakorlatban az is gondot okoz, hogy *cégek* esetén a létesítő okirat illetve annak módosítása érvénytelenségének megállapítására irányuló perindítás lehetőségét korlátozó rendelkezés kizárja-e a fedezetelvonó szerződés alkalmazhatóságát.

1. A fedezetelvonó szerződés elhatárolása a színlelt szerződéstől

a) A fedezetelvonó ügylet célja a vagyoni alap eltüntetése a tulajdonos hitelezője elől. Ennek a szerződésnek *valóságosnak* kell lennie, az adóssal szerződő félnek valóban meg kell szereznie az adósnak azt a vagyontárgyát, amely a hitelező követelésének kielégítési alapja. Ha a felek a fedezetelvonó jogügyletet csak színleg kötik meg, vagyis az adós a követelés behajtásának megghiúsulására azt a *látszatot akarja kelteni*, hogy a fedezetül szolgáló vagyontárgy nem az ő, hanem harmadik személy tulajdona, a szerződés – színlelt jellege miatt – érvénytelen.¹⁹⁸

A *színlelt szerződés* jogkövetkezménye a *semmisség*; ha pedig a szerződés *palástolt*, azaz más szerződést leplez, a szerződést a *leplezett szerződés alapján kell megítélni*. Érvénytelenség esetén a megkötött szerződéssel a felek között tulajdonátruházás valójában nem történik, az ilyen szerződésben átruházottnak feltüntetett vagyontárgy továbbra is az adós tulajdonaként szolgál kielégítési alapul, a hitelező által lefoglalható, lévén az érvénytelen szerződés elsődleges jogkövetkezménye az eredeti állapot helyreállítása. Mivel a semmisségi ok hivatalból figyelembe vehető, a szerződés fedezetelvonó jellegének megállapítására irányuló perekben a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a szerződés nem volt-e színlelt. Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy az adós és a jogszerző fél tényleges szerződési akarata hiányzott, és csak azt a látszatot akarták kelteni, hogy a vagyontárgy már nem az adós tulajdona, a Ptk. 207. § (6) bekezdése alapján a szerződés semmisségét kell megállapítania, nem pedig annak relatív hatálytalanságát.

b) Előfordulhat, hogy a felek által kötött szerződés színlelt, a leplezett szerződés fedezetelvonó. Az adóssal szerződő másik fél ingyenes vagyoni előnyszerzése ebből adódóan nemcsak akkor állapítható meg, ha a szerződés annak típusa szerint ingyenes jellegű, hanem akkor is, ha a felek valós megállapodása *visszterhes szerződéssel leplezett ingyenes szerződés* megkötésére irányul, és ezért a színlelt szerződésben kikötött ellenérték – a leplezett szerződés tartalmának megfelelően – ténylegesen nem kerül kiegyenlítésre.

A bíróság abban az esetben, ha a szerződés egyben színlelt és fedezetelvonó is, nem látja akadályát annak, hogy *csak a fedezetelvonó szerződés esetére megállapított jogkövetkezményt*

¹⁹⁷ BH 1980/ 9. sz. 340. – P. törv. V. 20 813/1979. sz.

¹⁹⁸ A Legfelsőbb Bíróság iránymutatását az elhatárolás tekintetében a BH 2001/2. sz. 62. – Legf. Bír. Pfv. II. 20 202/1999. számú ítélet tartalmazza.

alkalmazza. Figyelembe veszi ugyanis, hogy a hitelező szempontjából a kielégítési alap rendelkezésére állásának van jelentősége és nem az eredeti állapot helyreállításának.¹⁹⁹

2. A fedezetelvonó szerződés a Ptk.-ban és a csődtörvényben

a) Az állandó bírói gyakorlat szerint a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 40. § (1) bekezdése a fedezetelvonó szerződés *speciálisan szabályozott esetét*²⁰⁰ határozza meg. A Cstv. lehetővé teszi a hitelező vagy az adós nevében a *felszámoló* számára, hogy a tudomásszerzéstől számított 90 napon, de legfeljebb a felszámolást elrendelő végzés közzétételének időpontjától számított 1 éven belül a bíróság előtt *keresettel megtámadja* az adósnak bizonyos szerződéseit.

A Cstv. 40. § (1) bekezdésének a) pontja alapján megtámadhatja a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző öt éven belül és azt követően megkötött, az adós vagyonának csökkenését eredményező szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha az adós szándéka a hitelező(k) kijátszására irányult, és a másik fél erről a szándékról tudott vagy tudnia kellett. A b) pont utat nyit a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző két éven belül és azt követően megkötött szerződés vagy más jognyilatkozat megtámadására, ha annak tárgya az adós vagyonából történő ingyenes elidegenítés, illetve a vagyont terhelő ingyenes kötelezettségvállalás vagy a harmadik személy javára feltűnően aránytalan értékkülönbözettel megkötött visszterhes jogügylet. A c) pont a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző kilencven napon belül és azt követően kötött szerződést vagy más jognyilatkozatot teszi támadhatóvá, ha annak tárgya egy hitelező előnyben részesítése, különösen egy fennálló szerződésnek a hitelező javára történő módosítása vagy biztosítékkal nem rendelkező hitelező számára biztosíték nyújtása.

b) A Cstv. előzőekben hivatkozott rendelkezéseiben írt jogintézmény célját és eredményét tekintve a Ptk. 203. §-ában szabályozott fedezetelvonó szerződéshez *hasonló*²⁰¹. A kialakult bírói gyakorlat az e körbe tartozó szerződéseket érvényesnek ismeri el ugyan, de a hitelezővel szemben *hatálytalannak* minősíti.²⁰² A hatálytalanságot az adós valamennyi hitelezője vonatkozásában meg kell állapítani, melynek következményeként a vagyontárgyak visszakerülnek az adós vagyonába, a másik szerződő fél pedig az adóssal szemben a felszámolási eljárás keretében léphet fel.²⁰³

A Cstv. 40 § (1) bekezdésére alapozott keresettel a hitelező azt kívánja elérni, hogy az adott szerződéssel elvont fedezet a saját, illetőleg a többi hitelező követelésének biztositékaul szolgáljon, a felszámolási eljárás körébe tartozó vagyonba visszakerülve a hitelezőknek a csődtörvényben megállapított sorrend betartásával történő kielégítést lehetővé téve. Az adós gazdálkodó szervezettel szembeni totális végrehajtást is jelentő felszámolási eljárásra tekintettel nem alkalmazható a relatív hatálytalanság jogkövetkezménye, nem nyújt kielégítő megoldást, ha a jogszerző felet a bíróság arra kötelezi, hogy tűrje a behajthatatlanná vált követelésnek vagy követelésrésznek a szerződéssel átruházott vagyontárgyból történő kielégítését. A szerződő fél az elvont fedezetnek a felszámolási vagyon részére való visszaszolgáltatására kötelezhető²⁰⁴, tehát voltaképpen senkivel szemben nem ismerjük el a

¹⁹⁹ EBH 2002/2. sz. 742. – Legf. Bír. Pfv. VI. 20 514/2001. sz.

²⁰⁰ Lásd BH 2000/11. sz. 508. – Legf. Bír. Gf. VIII. 30 749/1999. sz., BH 2004/4. sz. 142. – Fővárosi Ítéltábla 9. Pf. 20 364/2003. sz.

²⁰¹ BH 2003/1. sz. 32. – Legf. Bír. Gf. VIII. 31 023/2001. sz.

²⁰² BH 2004/4. sz. 142. – Fővárosi Ítéltábla 9. Pf. 20 364/2003. sz.

²⁰³ BH 2000/11. sz. 508. – Legf. Bír. Gf. VIII. 30 749/1999. sz.

²⁰⁴ BH 2003/1. sz. 32. – Legf. Bír. Gf. VIII. 31 023/2001. sz., BH 2000/8. sz. 365. – Legf. Bír. Gfv. X. 32 917/1998. sz.

tulajdonátszállást. A végeredményt tekintve nem történik más, mint az eredeti állapot helyreállítása, ezért véleményem szerint a csődtörvényben írt esetek érvénytelenségi, *megtámadási okok*.

A Cstv. az ilyen szerződéseket nem minősíti, viszont a „megtámadhatja” kifejezés használata is azt sugallhatja, hogy a jogalkotó érvénytelenségben gondolkodott. A fedezetelvonó szerződés bizonyos tényállási elemeinek egyezése – a Cstv.-ben szabályozott megtámadásra a Ptk.-val ellentétben akkor is lehetőség van, ha a szerződés megkötése során egyik fél sem volt rosszhiszemű – nem teszi kellően megalapozottá a relatív hatálytalanságra való analóg hivatkozást. A felszámolás által előállt jogi helyzet nézetem szerint indokolja a szigorúbb jogkövetkezmények alkalmazását, a hitelezők védelme a kijátszás ellen ilyenkor fokozottabb kell, hogy legyen.

A Cstv.-ben írt megtámadási okok fennállta esetén a szerződést hatálytalannak minősíteni, majd az érvénytelenségi jogkövetkezményt alkalmazni dogmatikai következetlenség. Azzal a veszéllyel jár, hogy elmossa az érvénytelenség és a hatálytalanság közötti határvonalat, amely a gyakorlatban enélkül is eléggé bizonytalan. Elegendő a Legfelsőbb Bíróságnak arra a közzétett, felülvizsgálati eljárásban született határozatára²⁰⁵ utalni, amely a Ptk. 203. §-át – elítélendő módon – érvénytelenségi, megtámadási oknak tekinti.

3. A cégek létesítő okiratának érvénytelensége és fedezetelvonás miatti relatív hatálytalansága

a) A jogbiztonság követelményének megfelelően a *cégek létesítő okirata érvénytelenségének megállapítására* a jogerős cégbejegyzést követően csak törvényben meghatározott, korlátozott határidő alatt és taxatív érvénytelenségi okokra való hivatkozással kerülhet sor.

2006. július 1-jét, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: új Gt.) hatálybalépését megelőzően a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 48. §-a tartalmazta a részletszabályokat. Az érvénytelenség megállapítása iránt a cég ellen a *cég bejegyzését elrendelő végzés Céglőnyben történő közzétételétől számított 6 hónapos jogvesztő határidőn belül* tette lehetővé a perindítást a 48. § (2) bekezdésében felsorolt esetekben. Ez a korlátozott perindítási lehetőség nem csak gazdasági társaságokra, hanem valamennyi cégre vonatkozott. A jogalkotó a jogerős cégbejegyzést követően alkalmazható érvénytelenségi – semmisségi – okokat beemelte az új Gt.-be²⁰⁶, jelenleg annak 12. § (3)-(6) bekezdése határozza meg a pontos szabályokat. A perindítás változatlan határidejét viszont továbbra is a cégtörvény, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 69. §-ának (1) bekezdése tartalmazza. Sem a hatályon kívül helyezett, sem a hatályos szabályok nem rendelkeznek a létesítő okirat hatálytalanságáról. Kérdésként merült fel ezért a gyakorlatban, hogy vajon sor kerülhet-e a létesítő okirat fedezetelvonás miatti hatálytalanságának megállapítására, vagyis az érvénytelenségre vonatkozó speciális rendelkezések kizárják-e a Ptk. 203. §-ának az alkalmazhatóságát?

b) A válasz nem volt egységes még a Legfelsőbb Bíróság ítélező tanácsain belül sem. Egy *1997-ben közzétett döntés*²⁰⁷ már jelezte az eltérő nézeteket.

A Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság ítéletének indokolása szerint az érvénytelenség speciális rendelkezései *nem zárják ki* a Ptk. 203. §-ának alkalmazását, mivel

²⁰⁵ BH 1996/11. sz. 590. – Legf. Bír. Pfv. V. 22 711/1995. sz.

²⁰⁶ Ahogyan azt a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény 27. §-a tette korábban.

²⁰⁷ BH 1997/11. sz. 549. – Legf. Bír. Gfv. X. 33 351/1995. sz. A megállapítások az ítélet meghozatala idején hatályos, a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény 27. §-ára vonatkoznak.

az a szerződések érvénytelenségével kapcsolatban tartalmaz a Ptk.-ban foglaltaktól eltérő szabályokat, amit nem lehet a hatálytalanság megállapítására irányadónak tekinteni.

A felülvizsgálati eljárásban már változott a Legfelsőbb Bíróság véleménye. A speciális szabályok a társasági szerződés érvénytelenségére való hivatkozást és az érvénytelenségnek a bíróság által való megállapítását semmis szerződés esetében is csak pontosan meghatározott szűk körben teszik lehetővé, egyéb címen a társasági szerződés érvénytelensége nem állapítható meg. A rendelkezés alapjául szolgáló – a piacgazdaság zavartalan működéséhez nélkülözhetetlen – jogbiztonsághoz fűződő érdekeket figyelembe véve a speciális szabályok úgy értelmezendők, hogy azok a jogerős cégbejegyzést követően *nem teszik lehetővé* a társasági szerződés bármely személlyel szemben való hatálytalanságának megállapítását sem.

A végkövetkeztetés szerint tehát a jogerős cégbejegyzést követően a társasági szerződés harmadik személy irányában való hatálytalanságát *nem lehet megállapítani* a harmadik személy igénye kielégítési alapjának részben vagy egészben történő elvonására való hivatkozással. Egyes jogirodalmi nézet szerint²⁰⁸ a Ptk. 203. §-ának alkalmazása ellen szól az a körülmény is, hogy a relatív hatálytalanság megállapítása a gazdasági társaság többi hitelezőjének jogos érdekét indokolatlanul sértené, mivel a viszonylagos hatálytalanságra eredményesen hivatkozó hitelező előlük is elvonná a gazdasági társaság vagyonát, illetve annak egy részét. A társasági jog ugyanis a hitelezők egyenlő elbírálását követeli meg, jelen esetben a jogegyenlőség és a jogbiztonság alkotmányos követelményeinek konkrét polgári jogi vetülete *a gazdasági társaság valamennyi hitelezőjének egyenlő védelemben való részesítése*. Ez az érv számomra azért nem kellőképpen meggyőző, mert a relatív hatálytalanságra hivatkozás valamennyi hitelező számára nyitva áll. Ha a hitelező nem él a jog adta védelmi lehetőségével, jogos érdekei nem sérülnek indokolatlanul.

c) Az évek múltával a Legfelsőbb Bíróság átértékelte korábbi álláspontját, és a joggyakorlat továbbfejlesztése, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében kiadott *1/2002. Polgári jogegységi határozatban*²⁰⁹ alkalmazhatónak találta a Ptk. 203. §-át a cégek létesítő okiratára a jogerős cégbejegyzést követően.

Az indokolás hangsúlyozza, hogy az érvényesség és a hatályosság, továbbá az *érvénytelenség* és a *hatálytalanság* nem használhatók szinonimaként, mert *eltérő* jogi tartalommal bírnak, és eltérő jogkövetkezményekkel járnak. A jogügylet akkor érvényes, ha alakilag és tartalmilag megfelel az adott jogügyletre irányadó jogszabályi rendelkezéseknek. A jogügylet hatályossága azt jelenti, hogy az érvényes szerződésből eredő jogok érvényesíthetők, a kötelezettségek kikényszeríthetők, azaz a jogügylet mindazokat a joghatásokat képes kifejteni, amelynek érdekében a felek létrehozták. A cégek jogerős bejegyzését követően a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítását korlátozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni. A perindítás korlátozása nem vonatkozhat a relatív hatálytalanság megállapítását célzó perekre, mert az érvénytelenség fogalmát sem nyelvtani, sem logikai, sem rendszertani értelmezéssel nem lehet azonosítani a hatálytalanság fogalmával.

A cégbejegyzés megtörténte, a társaság létrejötte *nem akadályozza* a társaság tagjának hitelezőjét abban, hogy a Ptk. 203. § (1) bekezdésének megfelelően a bíróságtól kérhesse a társasági szerződés illetve ennek módosítása alapján nyújtott vagyoni hozzájárulás relatív hatálytalanságának megállapítását, ha *a vagyoni hozzájárulás igényének kielégítési alapját egészben vagy részben elvonta*, valamint a jogszerző társaság *rosszhiszemű* volt. A rosszhiszeműség – a szerződés fedezetelvonó jellegének ismerete vagy a körülményekből való felismerhetősége – az adós és a vagyont megszerző társaság közötti személyes

²⁰⁸ TÖRÖK Tamás: A fedezetelvonó szerződés és annak új szabályai a Ptk.-ban. (In: Gazdaság és Jog 2002/3. szám), 4. p.

²⁰⁹ 1/2002. PJE határozat az 1997. évi CXLV. törvény 48. § (2) bekezdésének vizsgálata a Ptk. 203. §-ának alkalmazása tekintetében

összefonódás alapján ítéhető meg a Ptk. 203. § (2) bekezdésében felállított törvényi vélelem segítségével.

A társasági szerződés sajátos szerződéstípus, a Ptk. szabályainak mechanikus alkalmazása helyett szükséges figyelemmel lenni a jellegi különbségekre, ellenkező esetben könnyen ellentmondásra juthatunk. Az ingyenesség társasági szerződésnél nem állhat fenn, az mindig *visszterhes* szerződés, amelynek alapján a társaság tagjai vagyoni hozzájárulást (pénzbetétet és apportot) kötelesek a társaság tulajdonába adni, ellentételezésként pedig vagyoni és személyes jogokat szereznek. Az ellentételezés akár olyan értelmezéshez is vezethet, hogy a vagyoni hozzájárulásnak a társaság rendelkezésére bocsátása *önmagában nem jelent fedezetelvonást*. Az apportálás következményeként például csupán az apportáló egyes vagyonelemeiben következik be változás, az apport tárgya helyett vagyoni és egyéb jogok összességére tesz szert, amely változatlanul a hitelezők rendelkezésére áll.²¹⁰ Ez az értelmezés veszélyeket hordoz magában, mivel megkérdőjelezi a fedezetelvonás megállapíthatóságát a visszterhes szerződésekkel kapcsolatban. A szerződés hatálytalanságát abban az esetben is meg lehet állapítani, ha a kielégítési alap elvonása apportálás útján történik.²¹¹

A vagyoni hozzájárulást megszerző társaság rosszhiszeműség esetén tehát köteles túrni, hogy a tag hitelezője a végrehajtás útján be nem hajtható, jogerős ítéleten alapuló követelését a tag által átruházott vagyoni hozzájárulásból elégítse ki. Ebben a gondolatmenetben a probléma csak az, hogy a gazdasági társaság nem szerződő fél, nem alanya az őt létesítő okiratnak, hanem a létesítő okirat és a cégbíróság bejegyző, konstitutív hatályú végzése eredményeként jön létre. Egyet kell érteni azzal a nézettel²¹², mely szerint a gazdasági társaság a létesítő okirat megkötésekor, elfogadásakor még nem létezik, így mint *nem létező jogalany jó-, illetve rosszhiszeműségét vizsgálni fogalmilag kizárt*.

III. Összegző gondolatok

A fedezetelvonó szerződés *háromalanyú jogviszonyrendszer*t hoz létre: jogviszony áll fenn a hitelező és az adós között, melyből származó igény fedezetét az adós és a jogszerző közötti jogviszony részben vagy egészben behajthatatlanná tesz, ezért a jog a jogszerző és a hitelező között jogviszonyt keletkeztet, ha a jogszerző személy rosszhiszeműen járt el, vagy reá az adóssal kötött szerződésből ingyenes előny származott. E harmadik, sajátos tartalmú jogviszony a fedezetelvonó ügylet mint jogi tény jogkövetkezményeként jön létre a Ptk. 203. §-ában meghatározott feltételek bekövetkeztekor.

Sajátos tartalma abból fakad, hogy a hitelezőt a jogszerzővel szemben kizárólag jogosultság illeti meg, ellenben a jogszerzőt kizárólag kötelezettség terheli a hitelező irányában. Ha nem áll fenn törvényes vélelem, valamennyi feltételt a harmadik személy, a *hitelező köteles bizonyítani*, mivel a perben ő hivatkozik a szerződés fedezetelvonó jellegére. A perbeli bizonyítási szabályok szerint a szerződés fedezetelvonó voltát az köteles bizonyítani, aki erre hivatkozik.²¹³ A Ptk. 203. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben viszont a jóhiszeműséget, illetve a visszterhességet az *ezzel védekező jogszerzőnek kell bizonyítania*, ha a bizonyítás nem vezet eredményre, a jogszerző rosszhiszeműségét, illetőleg a szerződés ingyenes voltát meg kell állapítani. A törvényi vélelem felállítása tehát a hitelező jogainak és érdekeinek védelmét szolgálja, a bizonyítási tehernek a jogszerző félre való telepítése a hitelező pozícióját jelentős mértékben megerősíti, előmozdítja pernyertességét.

²¹⁰ EBH 2000/2. sz. 326. – Legf. Bír. Gf. VII. 31 071/1999. sz.

²¹¹ BH 2004/11. sz. 462. – Legf. Bír. Pfv. VI. 22 811/2001. sz.

²¹² Török: i. m. 5. p.

²¹³ BH 1996/2. sz. 86. – Legf. Bír. Pfv. III. 22 693/1994. sz.

A jogalkotó a hitelezői igények kijátszását nem ítéli olyan súlyúnak, hogy azt érvénytelenségi szankcióval sújtaná, a hatálytalanság kimondását sem tartja mindenkivel szemben célravezetőnek. A *hatálytalanság mint jogkövetkezmény relatív és feltételes*: kizárólag az arra hivatkozó hitelezővel szemben alkalmazható, ha a törvényes határidőn belül sikeresen kéri a bíróságtól az ügylet fedezetelvonó jellegének megállapítását. A hitelező a Ptk. 203. §-a alapján a kötelmi igényekre általánosan irányadó öt éven belül érvényesítheti jogait²¹⁴, a *Ptk. nem korlátozza* ugyanis *a jogérvényesítés határidejét* és a jövőben sem tervezi. Véleményem szerint indokolt lenne egy olyan szabály beépítése, amely a megtámadáshoz hasonlóan egy évet²¹⁵ biztosítana a fellépésre, tekintettel arra, hogy semmilyen körülmény nem indokolja, hogy hatálytalanság megállapítása iránti pert hosszabb határidőn belül lehessen indítani, mint megtámadási pert. A határidő lerövidítése mellett szól az is, hogy a fedezetelvonó szerződés jogintézményének tekintett *actio Pauliana* ugyancsak egy éven belül volt indítható.

Végkövetkeztetésként megállapítható, hogy fontos az érvénytelenségtől való elhatárolás és annak következetes gyakorlati alkalmazása többek között színlelt szerződések, a Cstv.-ben meghatározott fedezetelvonó ügyletek és a cégek létesítő okirata érvénytelenségének megítélése körében.

---

²¹⁴ Ptk. 324. § (1) bekezdés: „A követelések öt év alatt elévülnek, ha jogszabály másként nem rendelkezik.”

²¹⁵ Ptk. 236. § (1) bekezdés: „A megtámadást egy éven belül írásban kell a másik féllel közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni.”

Felhasznált irodalom

A Polgári Törvénykönyv Magyarázata. (Szerkesztette: GELLÉRT György) KJK-Kerszöv, Budapest 2000. 683-690. p.

Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára. (Szerkesztette: PETRIK Ferenc) HVG Orac, Budapest, 2001. 364. p.

Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójának Javaslat, Normaszöveg és indokolás, Ötödik rész, Kötelmi jog, 99-100. p. www.irm.gov.hu/download/otodiktervezet.pdf/otodiktervezet.pdf (2006. 10. 23.)

EÖRSI Gyula: Kötelmi jog, Általános rész. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003. 193-194. p.

FÖLDI András – HAMZA Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 196. p.

TÖRÖK Tamás: A fedezetelvonó szerződés és annak új szabályai a Ptk.-ban. (In: Gazdaság és Jog 2002/3. szám, 3-8. p.)